

дізнання Прикордонних військ України) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2003. 199 с.

3. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб.; за заг. ред. О.Г. Руві на. Київ: Ліра-К, 2019. 424 с.

4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

МУРАТОВА Вікторія Олександрівна,
здобувач вищої освіти 4 курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:

СВОБОДА Євгенія Юріївна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НІДЕРЛАНДАХ

Судово-експертна діяльність є важливим елементом при здійсненні правосуддя, оскільки саме вона забезпечує використання спеціальних знань обізнаних осіб з метою встановлення обставин, які мають значення для провадження. В умовах всесвітнього розвитку цифрових технологій, зростання складності кримінальних правопорушень з точки зору їх розслідування та розкриття, та необхідності забезпечення високої якості процесу доказування значення судової експертизи постійно зростає. На мою думку, у цьому контексті все більш важливого значення набуває вивчення та дослідження зарубіжного досвіду організації та функціонування судово-експертної діяльності, зокрема тих країн, що мають високий рівень розвитку цифрових та інформаційних технологій, розвинену правову систему та високий рівень довіри серед населення до органів правосуддя.

Нідерланди є однією з таких держав. У ній сформовано ефективну, інституційно та нормативно врегульовану систему судово-експертної діяльності, що характеризується високим рівнем професіональності та компетентності експертів, впровадженням стандартів якості та чітким розмежуванням функцій між суб'єктами судово-експертної діяльності. Аналіз та вивчення особливостей функціонування цієї системи дозволяє не лише зрозуміти механізми забезпечення якості експертних досліджень, а й визначити можливі напрями вдосконалення національної системи судово-експертної діяльності в Україні.

Судово-експертна діяльність у Нідерландах функціонує в межах загальної системи кримінального правосуддя, діяльність якої базується на положеннях Кримінального процесуального кодексу Нідерландів (Dutch Code of Criminal Procedure) [1]. Важливо зазначити, що судово-експертна діяльність не обмежена функціонуванням виключно у державних спеціалізованих установах, а натомість поєднує в собі як державний, так і приватний сектори, що в свою чергу сприяє здоровій конкуренції та підвищенню якості експертних досліджень.

Ключову роль у системі судово-експертної діяльності відіграє Netherlands Forensic Institute (далі - NFI), яка є державною установою, що підпорядковується Міністерству юстиції та безпеки Нідерландів. NFI здійснює широкий спектр експертних досліджень у кримінальних провадженнях, включаючи ДНК-аналіз, цифрову криміналістику, дактилоскопічні, трасологічні, балістичні та інші види експертиз [2]. Цікавим є факт, що діяльність цієї установи має на меті не лише безпосередньо проведення експертиз, але і наукові дослідження та розвиток новітніх методик у сфері криміналістики.

Порядок призначення судових експертиз у Нідерландах в більшості передбачає роль поліції, оскільки більшість судових експертів проводять експертизи та дослідження саме за її зверненням, а не за зверненням суду [3, с. 383]. Проте тут також важливо зазначити, що оцінку висновку експерта (report of expert) здійснює суд, розглядаючи його разом з іншими наявними доказами у провадженні. Також при аналізі висновку експерта суд враховує, чи експерт, який проводив дослідження, мав належне свідоцтво (сертифікат), що дає йому право проводити такі види дослідження, чи внесений цей експерт до Реєстру судових експертів, які саме методи він використовував при проведенні експертизи, і чи був він уповноважений використовувати такі методи [4; с.17].

Особливістю нідерландської системи судово-експертної діяльності є функціонування Нідерландського реєстру судових експертів (Netherlands Register of Court Experts — NRGE), який забезпечує сертифікацію та контроль якості діяльності експертів. Для внесення до реєстру експерт повинен відповідати певним критеріям, що включають наявність освіти, професійного досвіду, практичної підготовки та дотримання етичних стандартів судового експерта [5].

Правовий статус судового експерта у Нідерландах визначається через поєднання процесуальних прав і обов'язків. Експерт зобов'язаний надавати об'єктивний висновок, ґрунтований на досягненнях науки та науково і практично обґрунтованих методах, а також не виходити за межі своєї компетенції, тобто не вирішувати питання, що виходять за межі спеціальних знань експерта. Водночас він має право відмовитися від проведення експертизи у випадку конфлікту інтересів або недостатності

даних для проведення дослідження [1]. Порушення вказаних вимог може мати наслідком дисциплінарну відповідальність або виключення з реєстру експертів.

Щодо видів судових експертиз, то у Нідерландах вони охоплюють широкий спектр: біологічні (ДНК-аналіз), цифрові (аналіз електронних даних), хімічні (дослідження радіоактивних матеріалів), балістичні, почеркознавчі, психологічні та інші види досліджень. А у зв'язку з розвитком цифрових технологій та через це збільшенням кіберзлочинів, особливого розвитку набула цифрова криміналістична експертиза [2].

Взаємодія судових експертів у Нідерландах із судом та сторонами процесу має чітко визначений характер. Експерт надає письмовий висновок з питань, що були поставлені йому для вирішення, а суд або поліція може викликати експерта для допиту з метою детальнішого роз'яснення інформації, що зазначена у цьому висновку. Окрім того, експерта можуть попросити пояснити доцільність застосування певного методу дослідження, який він зазначив у своєму висновку, свою компетентність у його застосуванні та ефективність цього методу [1].

Отже, судово-експертна діяльність у Нідерландах характеризується високим рівнем організації, нормативної визначеності та компетентності експертів, а поєднання державного та приватного секторів, функціонування системи сертифікації експертів та активне впровадження інновацій забезпечують ефективність цієї системи. Особливу роль у цій системі відіграє діяльність спеціалізованих установ, а саме NFI, що поєднує експертний, науковий та науково-методичний напрями діяльності.

Список використаних джерел

1. Dutch Code of Criminal Procedure. URL : https://www.unodc.org/cld/uploads/res/document/nld/1921/criminal_procedure_code_of_the_netherlands_html/Code_of_Criminal_Procedure_incorporating_a_mendments_up_to_October_2012.pdf (дата звернення - 29.03.2026).
2. Netherlands Forensic Institute. Official website. URL: <https://www.forensicinstitute.nl/>
3. Саковський А.А, Воробей О.В. Судовий експерт як суб'єкт здійснення правосуддя : Європейський досвід. Електронний репозитарій НАВС. 2019. С. 381-384.
4. Tijds Kooijmans, Paul Mevis. ICT in the context of criminal procedure : The Netherlands. Information Society and Penal Law. 2013. P. 20. URL: <https://www.penal.org/wp-content/uploads/2025/09/RA%20-%202011.pdf>
5. Netherlands Register of Court Experts (NRGE). Official website. URL: <https://english.nrgd.nl/>